

Complexnummer: 521111

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Complexnaam

Complex Theresiaplein

Aantal complexonderdelen

2

Monumentnummers van complexonderdelen

521112, 521113

Woonplaats

Tilburg

Gemeente

Tilburg

Provincie

Noord-Brabant

Locatie van het hoofdobject

Theresiaplein 1, 5041 BJ te Tilburg

Complexomschrijving

Inleiding.

Rooms Katholiek complex van de KERK van de Heilige Theresia (I) en PASTORIE (II). Gebouwd naar ontwerp van H.W. Valk en C.W. van den Beld in 1929. De gebouwen zijn uitgevoerd in een traditionele bouwtrant, waarbij de kerk op Expressionistische wijze motieven uit de Romaanse en Gotische stijl combineert. Rond 1998 is het geheel verbouwd tot zes woningen.

Omschrijving

Het terrein waarop de kerk en pastorie zijn gebouwd wordt aan drie kanten begrensd door straten. De kerk neemt een groot deel van het terrein in beslag en staat met het front aan het Theresiaplein. De pastorie staat rechts van de kerk en is iets verder naar voren gebouwd.

Waardering

Het complex is van algemeen belang vanwege architectuur- en cultuurhistorische waarden. Het complex heeft cultuurhistorische waarde als uitdrukking van de ontwikkeling van het katholicisme in een Brabantse industriestad. Het is een voorbeeld van de typologische ontwikkeling van de volkskerk. Het geheel is van architectuurhistorisch belang vanwege vormgeving, detaillering en materiaalgebruik. Het neemt een belangrijke plaats in in het oeuvre van de architect, als vroeg voorbeeld van zijn ideale Christocentrische kruiskerk. Het geheel heeft ensemblewaarden als dominerend element in een stadswijk van het Interbellum. De kerk en pastorie zijn van belang vanwege de uitwendige gaafheid.

---

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 521112

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	10 mei 2002
Kadaster deel/nr	82890/78

Woonplaats*	Gemeente*	Provincie*					
Tilburg	Tilburg	Noord-Brabant					
Straat*	Nr*	House letter*	Toev.*	Postcode*	Woonplaats*	Situering	Locatie
Theresiaplein	1			5041 BJ	Tilburg		
Dr. Ariënsstraat	2			5041 CJ	Tilburg		
Dr. Ariënsstraat	4			5041 CJ	Tilburg		
Oude Langstraat	61			5041 CD	Tilburg		
Oude Langstraat	63			5041 CD	Tilburg		
Oude Langstraat	65			5041 CD	Tilburg		

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Tilburg	N			17625
Tilburg	N	18102	A7	
Tilburg	N	18102	A8	
Tilburg	N	18102	A1	
Tilburg	N	18102	A3	
Tilburg	N	18102	A2	
Tilburg	N	18102	A4	

Omschrijving**

Inleiding

Driebeukige kruisKERK, gebouwd in traditionele trant naar ontwerp van H.W. Valk en C.W. van den Beld in 1929 met Expressionistische verwerking van invloeden van Romaanse en Gotische kerkenbouw. Rond 1998 is het geheel verbouwd tot woningen.

Omschrijving

De bakstenen kerk bestaat uit een breed middenschip van zes traveeën lang met lagere zijschepen. Aan de voorzijde staat een

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

robuuste rechthoekige toren. De lange en brede transeptarmen zijn eveneens driebeukig en tellen vier vakken. Op de viering een ronde toren op vierkante onderbouw. Het koor is één travee diep en heeft een zeszijdige sluiting. Rondom bevindt zich een lagere aanbouw. Het koor wordt geflankeerd door tweelaagse rechthoekige aanbouwen onder zadeldak. De daken zijn gedekt met leien. De voorgevel is voorzien van een rondboogdeur in zandstenen omlijsting. Deze omlijsting heeft een hoge opbouw waarin een vierpas raam is aangebracht. Daarboven in reliëf een voorstelling van de Heilige Theresia. Erboven, in de toren twee zeer hoge, smalle glas-in-loodramen. In de bovenste rand van de toren zijn gedrongen driehoekige ramen aangebracht. Tegen het dakvlak van de torenspits zijn wijzerplaten geplaatst.

Aan weerszijden van de voordeur zijn lage uitbuikende kapelletjes onder koperen daken. In de bovenste rand van de gevels is een reeks smalle rondboogramen aangebracht. Naast de kapelletjes zijn rondboogdeuren in zandstenen omlijstingen geplaatst. De rechterdeur komt uit in de zijbeuk, links vormt de deur de entree van een aanbouw waartegen een lagere vierkante toren staat.

Tegen de rechterzijgevel is een verbindend element naar de pastorie gezet.

Op de begane grond zijn gedrongen driehoekige ramen geplaatst, welke naar beneden zijn uitgebreid en voorzien van houten puien met glasramen. In de lichtbeuk bevinden zich iets kleinere ramen. Op het lessenaarsdak van de zijbeuk zijn steunberen gemetseld.

De vierkante viering heeft een ronde koepelbekroning met sleutelgatvensters en spits en is op de hoek voorzien van sculpturen.

De transepten zijn voorzien van brede driehoekige ramen. In de topgevel is een groot roosvenster met glas-in-lood geplaatst. In het verlengde van het dakvlak zijn de transepten voorzien van luifels aan de voorzijde.

Koor en viering hebben staande glas-in-lood ramen, aan de bovenzijde afgewerkt met een driepas. Het interieur is uitgevoerd in schoon metselwerk en in het middenschip voorzien van grote paraboelbogen, waartussen bakstenen graatgewelven met brede overspanning, die opgaan vanaf segmentbogen boven de parabolische scheibogen naar de zijbeuken. Dergelijke gewelven komen ook voor in de transeptarmen. De viering gaat via een stelsel van bakstenen trompen over in een ronde koepel. Het koor heeft een bakstenen kalot met sleutelgatramen boven een reeks op lage kolommen gedragen parabolen, die de omgang van de altaarruimte scheiden. De transeptarmen hebben twaalflobbige roosramen met eromheen twaalf driepasramen. In plattegrond en opstand vertoont het gebouw in de kruisvormige opzet, de brede vieringbogen, verhoogde viering en het koor met absiskalot en kolommen de wijze waarop de architect probeerde door architectuurvormen een volkskerk te scheppen. Hij wilde de gelovigen door ruimtelijke en lichteffecten zo goed mogelijk bij de eucharistie betrekken en realiseerde dit ook door de kruisvormige plattegrond, zijn zogenaamde 'christocentrische volkskerk'.

Bij de inwendige verbouwing en herindeling is de inventaris verwijderd, met uitzondering van de mensa van het hoogaltaar. De ruimtewerking is door het plaatsen van betonvloeren en inbouwen ten behoeve van keukens en sanitair in schip en transept gedeels verloren gegaan, al bleven grote delen van de muren en gewelven in het zicht. De centrale koepelruimte van het transept en de absis van het koor zijn tot de volle hoogte vrij gehouden en geven nog een beeld van de ruimtewerking en detaillering van het oorspronkelijke interieur.

Waardering

De kerk is van algemeen belang vanwege architectuur- en cultuurhistorische waarden. Het complex heeft cultuurhistorische waarde als uitdrukking van de ontwikkeling van het katholicisme in een Brabantse industriestad. Het is een voorbeeld van de typologische

---

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

ontwikkeling van de volkskerk. Het geheel is van architectuurhistorisch belang vanwege vormgeving, detaillering en materiaalgebruik. Het neemt een belangrijke plaats in in het oeuvre van de architect, als vroeg voorbeeld van zijn ideale Christocentrische kruiskerk. De kerk heeft ensemblewaarden als dominerend element in een kleinschalige stadswijk van het Interbellum. De kerk is van belang vanwege de uitwendige gaafheid.

Hoofdcategorie

Religieuze gebouwen

Subcategorie

Kerk en kerkonderdeel

Functie

Kerk

Monumentnummer*: 521113

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	10 mei 2002
Kadaster deel/nr	82690/18

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Tilburg	Tilburg	Noord-Brabant

<i>Locatiennaam</i>	<i>Locatieomschrijving</i>
Tilburg	

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Tilburg	N			17624

*Omschrijving***

Inleiding

PASTORIE gebouwd omstreeks 1930 naar ontwerp van H.W. Valk en C.W. van den Beld in 1929. Het gebouw is uitgevoerd in een traditionele bouwtrant. Bij de verbouwing tot woonruimte rond 1998 is het gebouw niet wezenlijk van karakter veranderd.

Omschrijving

Tweelaags bakstenen herenhuis op een rechthoekige plattegrond onder een ingeknikt schilddak, gedekt met leien. Het dak met de nok evenwijdig aan het plein is voorzien van een forse overstek. De voorgevel staat haaks op het Theresiaplein. In het verlengde hiervan staat een tweelaagse bouwmassa op een rechthoekige plattegrond maar smaller dan die van de hoofdmassa. Het ingeknikte schilddak met overstek heeft de nok evenwijdig aan de voorgevel. De ingang bestaat uit een rondboogdeur in zandstenen omlijsting. De omlijsting loopt door tot aan de goot. Op verdiepingshoogte is in een nis een beeld geplaatst. Boven de rechthoekige ramen zijn wenkbrauwbogen aangebracht. De zijgevel aan het Theresiaplein heeft een rechthoekige éénlaagse uitbouw. Erboven is een balkon met bakstenen borstwering.

In het dakvlak zijn dakkapelletjes met zadeldaken geplaatst. Achter de aanbouw is een gang die de pastorie met de kerk verbindt.

Waardering

De pastorie is van algemeen belang vanwege architectuur- en cultuurhistorische waarden. De pastorie heeft cultuurhistorische waarde als uitdrukking van de ontwikkeling van het katholicisme in een Brabantse industriestad en heeft betekenis voor de typologische ontwikkeling van de pastorie. Het gebouw is van architectuurhistorisch belang vanwege vormgeving, detaillering en materiaalgebruik

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

en vanwege de plaats in het werk van de architecten. De pastorie is van belang vanwege de gaafheid.

Hoofdcategorie

Religieuze gebouwen

Subcategorie

Kerkelijke dienstwoning

Functie

Pastorie(F)